

Nr 419.

Av herr **Mogård m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 till universiteten och den medicinska undervisningen m.m.*

Stockholms högskolas betydelse såsom lärosäte har under de senaste åren starkt ökat. Antalet examina vid högskolan i dess tre fakulteter — matematisk-naturvetenskapliga, stats- och rättsvetenskapliga och humanistiska — uppgår i det allra närmaste till examinationen vid Uppsala universitet inom motsvarande fakulteter eller sektioner samt överstiger examinationen i Lund. Antalet inskrivningar vid högskolan sistlidna hösttermin uppgick till 965 och överträffade immatrikuleringen till alla fakulteter (även de teologiska och medicinska inräknade) vid Uppsala och Lunds universitet. Ändock är den humanistiska fakulteten vid Stockholms högskola icke fullständig, ty några läroämnen som äro företrädda vid statsuniversiteten saknas i Stockholm. I katalogen vid högskolan äro för närvarande ca 4 500 studenter upptagna; svårigheterna att kontrollera i vilken utsträckning de katalogiserade studenterna bedriva studier — många studenter ha samtidigt förvärvsarbete och studera blott sporadiskt, under det att åtskilliga andra studerande ej äro registrerade i katalogen — göra det vanskligt att exakt ange det effektiva eller verkliga antalet studerande, men sannolikt torde talet kunna beräknas till över 3 000. Även i detta avseende äro siffrorna jämvärdiga med eller överträffa motsvarande fakulteters vid statsuniversiteten. En särskilt betydelsefull uppgift ser högskolan däri, att dess läge i Stockholm gör det möjligt för sådana, som där äro anställda i allmän eller enskild tjänst, att samtidigt bedriva studier. I denna tid av en delvis allvarlig brist på intellektuell arbetskraft fyller högskolan sålunda funktionen att underlätta avläggandet av akademiska examina för många, som annars inte skulle vara i stånd därtill. Lade inte bostadsbristen svårigheter i vägen är det sannolikt att åtskilliga flera från landets olika delar än nu är fallet skulle i Stockholm, med dess större chanser till tjänster, söka kombinera förvärvsarbete och högskolestudier.

Den upprustning av Stockholms högskola — liksom av Göteborgs högskola — vilken var syftemålet med det mellan staten, Stockholms stad och högskolan ingångna avtalet av år 1948, har främst till följd av de statsfinansiella svårigheterna avsevärt försenats. Åtskilliga förbättringar ha dock undan för undan kommit till stånd, och förutom löneförbättringarna åt lärare och andra anställda vilja vi här särskilt peka på nedsättningen av terminsavgifterna för studenterna samt anvisandet av anslag till nybyggnader för det humanistiska biblioteket och den zootomiska institutio-

nen. Ännu återstår dock mycket att åtgöra innan högskolan kommer upp i nivå med statsuniversiteten både när det gäller institutioner och lärarstab.

Särskilt framträdande har denna eftersläpning blivit i fråga om docentstipendier. Antalet disputationer vid högskolan har under senare år företett en avsevärd stegring och ligger nu nära antalet disputationer vid Uppsala universitet, som hittills alltid innehaft tätplatsen i detta hänseende. Det ligger i sakens natur att det för högskolan är ett lika vitalt intresse som för statsuniversiteten att kunna knyta framstående doktorer till sig såsom docentstipendiater både för forskningsarbete och för deltagande i undervisningen. Särskilt docenternas medverkan vid undervisningen är ett trängande önskemål just för högskolan, som i jämförelse med statsuniversiteten i några ämnen är påtagligt underbemannad i fråga om lärarkrafter.

En jämförelse med statsuniversiteten ger vid handen att antalet docentstipendier i Uppsala utgör 35 i den humanistiska sektionen, 24 i den naturvetenskapliga sektionen och 5 i den juridiska fakulteten. Motsvarande siffror för Lund äro 34, 22 och 4. Vid Stockholms högskola, där regeringen i årets proposition nr 137 föreslår ett nytt stipendium i vardera matematisk-naturvetenskapliga och humanistiska fakulteten, blir antalet stipendier om detta förslag bifalles ej flera än 9 stipendier i den naturvetenskapliga, 10 i den humanistiska och 4 i den stats- och rättsvetenskapliga fakulteten. Det må framhållas att antalet examensämnen inom den naturvetenskapliga fakulteten utgör 15 (därav tre så vittomfattande som kemi, zoologi och botanik) och inom den humanistiska 26. Inom endast ett fåtal ämnen kan alltså en löftesrik doktorand påräkna att erhålla docentstipendium. Till saken hör också att antalet docenter vid Stockholms högskola är större än vid något annat av de ifrågakvarande lärosätena inom de här berörda fakulteterna.

I några fall under senare år ha docenter vid högskolan sökt sig till statsuniversiteten eller andra högskolor, som varit rikligare försedda med docentstipendier. Särskilt för familjeförsörjare kan det av olika skäl och inte minst med hänsyn till bostadsbristen vara omöjligt eller förenat med stora svårigheter att flytta från ett lärosäte till ett annat, alldeles oavsett de vetenskapliga intressen som ibland kunna göra det hämmande för en forskare att lämna en specialinstitution och de forskningsgrupper, med vilka han kan ha hört samman.

I sina petita har högskolan under senare år särskilt understrukit det trängande angelägna i en ökning av docentstipendiernas antal. Högskolan har dock härvid för närvarande inte ansett sig böra sikta till samma antal stipendier som i Uppsala och Lund. Högskolan har i synnerhet när det gäller de humanistiska disciplinerna hänvisat till att många docenter i Stockholm säkerligen komma att föredra befattningar på museer och i arkiv eller andra lärda verk. Likaså torde några med hänsyn till löneför-

bättringen föredra lektors- eller andra lärarbefattningar framför docentstipendium. Finnas medel tillgängliga i form av kursanslag, borde, framhåll högskolan, åtskilliga av dessa ostipendierade docenter vid sidan av sina anställningar kunna engageras för undervisningen vid högskolan. Högskolan har i sina petita förutsatt en successiv ökning av docentstipendiernas antal tills dessa komma upp till det inom överskådlig tid behövliga minimumantalet. För budgetåret 1952/53 begärde högskolan sålunda 5 nya stipendier inom den matematisk-naturvetenskapliga, 2 inom den stats- och rättsvetenskapliga och 7 inom den humanistiska fakulteten. Med hänsyn till redan anmälda eller i höst väntade disputationer kan det beräknas att de statliga stipendier, som högskolan vid ett bifall till detta förslag skulle komma att förfoga över, skulle bli besatta med mycket kvalificerade innehavare. Vi vilja särskilt framhålla, hurusom ej ens ett antal av 5 stipendier inom den stats- och rättsvetenskapliga fakulteten skulle bli tillräckligt. Såsom en första etapp i förstärkningen av högskolans docentorganisation föreslå vi att antalet docentbefattningar utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit nu måtte ökas med 6 (2+1+3), varvid det må ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma fördelningen av befattningarna på läroämnena.

I propositionen föreslås vidare inrättande av ett forskarstipendium — det första som högskolan skulle få. Även om vi på denna punkt inte föreslå någon ökning, vilja vi med tanke på framtiden endast understryka vikten av att Stockholms högskola undan för undan förses med ytterligare några forskarstipendier.

Såsom ovan framhållits har Stockholms högskola knutit till sig ett mycket stort antal docenter. Deras antal är för närvarande 131. Endast inemot ett 40-tal av dessa äro såsom docenter, biträdande lärare, t.f. professorer eller extra laboratorer helt engagerade av arbetet vid högskolan. I några få fall finnas för de övriga medel disponibla för kortare eller tillfälliga kurser. Även om några av återstoden med hänsyn till ålder, utländska studieresor, boningsort just nu utanför Stor-Stockholm eller yrkesställning ej kunna tänkas åtaga sig partiell tjänstgöring vid högskolan kvarstår dock det faktum att cirka hälften av högskolans docenter för närvarande av brist på medel ej kunna tas i anspråk för annan undervisning än sådan frivillig, som består i oavlönad tjänstgöring såsom biträde vid seminarierna. Dessutom äro alla docenter skyldiga att på vederbörande fakultets anfordran fungera som fakultetsopponent vid disputationer.

Det kan betecknas såsom ett slöseri med tillgängliga resurser att ej kunna i större utsträckning utnyttja den stora tillgång, som denna docentstab utgör. I åtskilliga ämnen gör sig ett starkt behov gällande av utvidgad undervisning genom kurser av olika typ, och säkerligen skulle många docenter mycket gärna lämna sin medverkan härtill blott de finge skälig ersättning härför. Om högskolan erhöle ett visst anslag — förslagsvis 25 000 kronor — att fördelas på lämpligt sätt mellan de ämnen, som vore

i största behov av förstärkt undervisning, skulle ett tiotal docenter på detta vis kunna tas i anspråk. För ett relativt ringa belopp skulle en betydande effekt utvinnas i uppbyggnaden av högskolan.

Vi vilja dock inskräpa att anvisandet av ett dylikt kursanslag, ställt till högskolans förfogande för vidgad docentundervisning, endast är att betrakta såsom ett komplement till ett utbyggt docentstipendiesystem. Anslaget kan aldrig ersätta docentstipendierna eller tas till intäkt för att dröja med utökningen av stipendiatsystemet. Kursanslaget skall avse medverkan i undervisningen av sådana docenter, som ej aspirera på eller också redan haft docentstipendium eller eljest ej kommit i åtnjutande av dylikt, medan docentstipendierna främst erfordras förutom för den regelbundna undervisningen för att möjliggöra forskning och för att trygga den bästa rekryteringen av professurerna i landet.

I anslutning till ovanstående hemställa vi,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen om universiteten och den medicinska undervisningen måtte i avseende på Stockholms högskola besluta

dels att öka antalet docentbefattningar utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit med 6, fördelade med 2 på den matematisk-naturvetenskapliga, 1 på den stats- och rättsvetenskapliga och 3 på den humanistiska fakulteten,

dels att ett särskilt anslag om 25 000 kronor beviljas avseende extra medverkan från icke stipendierade docenters sida genom kurser eller liknande i högskolans undervisning.

Stockholm den 2 april 1952.

Bertil Mogård.

Sven Em. Ohlson.

S. G. W. Wahlund.
